

Fastställt den: 2015-09-28

Fastställt av: Kommunfullmäktige

För revidering ansvarar: Socialförvaltningen (Drog- och brottsförebyggande samordnare) och Kommunledningskontoret (Folkhälsstrateg)

För uppföljning ansvarar: Se dokument för varje förvaltnings ansvarsområde. För uppföljning av ANDT-strategin ansvarar Socialförvaltningen (Drog- och brottsförebyggande samordnare) och Kommunledningskontoret (Folkhälsstrateg).

Dokumentet gäller för: Kommunövergripande ANDT-arbete

Giltigt från: 2015-09-28

Ersätter: Drogpolitiskt handlingsprogram för Hässelholms kommun

ANDT-strategi med handlingsplan

Hässelholms kommun 2015-2016

Innehållsförteckning

Strategi

Bakgrund.....	3
Syfte.....	3
Avgränsning.....	4
Definitioner	4
Lokala ståndpunkter	5
Övergripande målområden	5-6
Relaterade dokument	6
Ansvar	7
Indikatorer.....	7
Uppföljning.....	7
Revidering	7

Handlingsplan

Handlingsplan 2015-2016	8-11
-------------------------------	------

Strategi

Bakgrund

Olika former av missbruk kostar samhället stora summor pengar och därtill mänskligt lidande för dem som missbrukar och för deras anhöriga. En tidig alkohol- och/eller tobaksdebut är en riskfaktor för barn och ungdomar. Ansamling av riskfaktorer kan leda till utanförskap som i sin tur leder till stora kostnader för kommunen. Nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog har bl.a. i sin rapport "Det är bättre att stämma i bäcken än i ån"¹ (2008) visat hur en kommuns sociala investeringar och förebyggande arbete kan spara miljoner bara genom att ett barn hindras från att hamna i utanförskap.

Enligt folkhälsomyndigheten bygger ett framgångsrikt alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaks- (ANDT) förebyggande arbete på att man driver det över sektorsgränser, engagerar flera aktörer och anpassar det efter lokala förhållanden. Man menar också att det är viktigt med politisk förankring och att det förebyggande ANDT-arbetet integreras i den ordinarie verksamheten.

Syfte

Syftet med strategin och handlingsplanen är att arbeta fram en långsiktig hållbar struktur och organisation för det drog- och tobaksförebyggande arbetet i Hässleholms kommun och att i samverkan med andra utnyttja kommunens resurser på effektivaste sätt för att det främjande och preventiva arbetet ska bli framgångsrikt. De lokala åtgärderna ska i största möjliga mån vara långsiktiga och integreras i förvaltningarnas ordinarie arbete. Strategin och handlingsplanen för det ANDT-förebyggande arbetet ska ses som en fördjupning och konkretisering av kommunens folkhälsost strategi inom området ANDT. Åtgärderna ska därför utgöra ett folkhälsoperspektiv gynna kommunens invånares hälsa med särskilt fokus på barn och ungdomar.

All forskning på ANDT-området visar att tillgängligheten är av största betydelse för konsumtionen. Upprätthållande av åldersgränser, antal försäljningsställen och serveringsställen för alkohol och tobak, tullens och polisens arbete för att begränsa tillgången på narkotika och illegalt införd tobak och alkohol samt lagstiftning för att begränsa tillgången av droger är alltså av betydelse för konsumtionens omfattning. Att också arbeta med efterfrågan ger ytterligare effekt på konsumtionen. Det kan till exempel handla om att påverka föräldrars kunskap, attityder och bjudvanor, exponering för tobak och alkohol, värderingsfrågor och majoritetsmissförstånd bland ungdomar. Bäst effekt får man om man arbetar mot både tillgänglighet och efterfrågan parallellt enligt till exempel mpowerprincipen:

Monitor (övervaka statistik och styrdokument)

Protect (skydda t.ex. att barn utsätts för passiv rökning)

Offer (erbjuda hjälp att minska/sluta)

Warn (varna och upplysa om de hälsoskadliga effekterna)

Enforce (genomdriva/upprätthålla begränsningar av marknadsföring av droger)

Raises (höja skatterna eller kostnaderna för att bruka drogen)

1

<http://www.skandia.se/hem/Global/pdf/Om%20Skandia/Id%C3%A9r%20f%C3%B6r%20livet/Ingvar%20N%20Fullst%C3%A4ndig.pdf>

Avgränsning

Strategin har inte fokus på behandling av de som missbrukar droger men redovisar till viss del agerande vid upptäckt av missbruk. Behandling av tobaksberoende kan framgå. Utifrån tidigare steg i processen med nationellt målområde 11 så gör Hässleholm en prioritering på tobak som en inkörsport till de övriga drogerna samt en prioritering av barns förhållande till ANDT.

Definitioner

ANDT står för Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak.

Med **droger** menar vi i dokumentet alla fyra substanser då de alla uppfyller internationellt erkända kriterier för en drogs egenskaper.

Med **riskbruk** menar vi: Riskbruk pratar man endast om när det gäller drogen alkohol. Ett bruk som medför förhöjd risk för skadliga fysiska, psykiska och sociala problem utan att det föreligger ett missbruk eller beroende.

Med **missbruk** menar vi: Ett bruk som leder till minst ett av kriterierna nedan under en 12-månaders period:

- Individen misslyckas med att fullgöra sina skyldigheter på arbetet, i skolan eller i hemmet.
- Ett upprepat bruk i situationer som kan medföra betydande risk för fysisk skada, ex. bilkörning.
- Bruk som leder till upprepade kontakter med rättsväsendet till följd av missbruket.
- Ett fortsatt bruk av drogen trots medvetenhet att det orsakar negativa konsekvenser socialt, samhälleligt eller kroppsligt.

Med **beroende** menar vi: Kan innebära ett fysiologiskt, psykologiskt och socialt beroende av en drog, ofta allt detta. Personen kommer troligtvis att lida av abstinens om drogen tas bort, men det kan finnas ett beroende även utan toleransökning och abstinens.

Lokala ståndpunkter

- I Hässleholms kommun ska ingen under 18 år dricka alkohol.
- I Hässleholms kommun har vi nolltolerans mot narkotika.
- I Hässleholms kommun ska alla träningsanläggningar vara dopningsfria.
- I Hässleholms kommun ska ingen under 18 år bruka tobak och alla barn ska ha rätt till en rökfri miljö.

Det övergripande nationella folkhälsomålet är att
*Skapa samhällliga förutsättningar för en god
hälsa på lika villkor för hela befolkningen.*

Det nationella målområde 11 omfattar bl.a. ANDT och har följande indikatorer:

Alkohol; totalkonsumtion av alkohol, berusningsdrickande av alkohol, självskattad alkoholkonsumtion
Narkotika; Experimentellt bruk av cannabis, sporadiskt bruk av cannabis, regelbundet bruk av cannabis
Dopning; bruk av dopningsmedel
Tobak; tobaksrökning, exponering av passiv tobaksrök, snus användning

Övergripande målområden

Regeringen har sett ett behov av att arbeta med ANDT-frågor på ett långsiktigt och strukturerat sätt och har därför antagit en samlad ANDT-strategi för åren 2011-2015 med sju övergripande målområden. Samma målområden är utgångspunkt för det lokala ANDT-arbetet.

1. Tillgång till narkotika, dopningsmedel, alkohol och tobak ska minska.
2. Barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning eller tobak.
3. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska.
4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.
5. Personer med missbruk eller beroende ska ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
6. Antalet döda och skadade på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
7. En folkhälsobaserad och restriktiv syn på ANDT inom EU och internationellt.

Hässleholms kommuns övergripande mål med relevans för ANDT-strategin

- Hässleholms kommun ska ge en omsorg och service av hög kvalitet.
- Hässleholms kommun ska ge barn och unga en bra start i livet.
- Hässleholms kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare med tillåtande och kreativa arbetsplatser.
- Hässleholms kommun ska ha en socialt och ekologiskt hållbar utveckling.

En god service med hög kvalitet innebär att vi kan tillhandahålla stöd till elever, brukare, personal och klienter, såväl främjande som förebyggande men även t.ex. med avvänjningsstöd eller hänvisning till sådant stöd. Barn och ibland via deras föräldrar ges stöd för en bra start i livet. Droganvändning förebyggs så att kunskapsutveckling och godkända betyg kan nås. Genom ett tydligt förhållningssätt och utbildningsinsatser minskas droganvändning bland de anställda inte minst genom information om avvänjningsmöjligheter. Det finns en social gradient där de med lägre social ekonomisk status nyttjar droger i större utsträckning. ANDT-strategin minskar sådana skillnader i befolkningen.

Relaterade dokument

1. **Tobakskonventionen** <http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12292/R2009-04-Tobakskonventionen.pdf>
2. **Barnkonventionen** <https://unicef.se/barnkonventionen>
3. **Rökfri arbetstid och rökfria entréer** Se interna sidor Riktlinjer och regler för rökfri arbetstid samt Rökfria entréer <http://intranet.hassleholm.se/18911>
4. **Tobakslagens bestämmelse om rökfria skolgårdar** http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Tobakslag-1993581_sfs-1993-581/
5. **Bestämmelse om Tobaksfri skoltid** <http://www.hassleholm.se/46806>

Ansvar

Varje förvaltning ansvarar för de åtgärder man berörs av. Ansvarig/a förvaltning/ar står angivet inom parentes efter varje åtgärdsförslag.

Indikatorer

Indikatorer för måluppföljning: resultatet av Region Skånes Folkhälsorapport, resultatet av Region Skånes Folkhälsorapport ”Barn och Unga”, resultatet av Region Skånes Folkhälsorapport ”Barn och Föräldrar”, resultatet av analys av kommunalt avloppsvatten, statistikuppgifter från berörda förvaltningar, lokal brottsstatistik.

Uppföljning

Uppföljning av handlingsplanen sker årligen genom en sammanställning, med hjälp av indikatorerna, till KF. Ansvarig för uppföljning är drog- och brottsförebyggande samordnaren på socialförvaltningen.

Revidering

Handlingsplanen revideras vart annat år och antas av kommunstyrelsen. En översyn av dokumentet görs årligen. För detta ansvarar kommunens drog- och brottsförebyggande samordnare (sf) samt kommunens folkhälsostateg (klk). Strategin gäller tillsvidare och revideras vid behov.

För handlingsplanen finns en förenklad version, en s.k. populärutgåva, som ska underlätta arbetet genom att det blir mer lättöverskådligt samt blir enkelt att sprida och göra känt (se bilaga 1).
--

Handlingsplan 2015-2016

Åtgärderna är i detta dokument redovisade efter respektive bokstav/typ av drog (ANDT) medan de i populärutgåvan (bilaga 1) är sorterade efter målområdena. Samma åtgärd kan förekomma under mer än en bokstav/typ av drog.

Alkohol

I Hässleholms kommun ska ingen under 18 år dricka alkohol.

Fakta:

I Skåne har cirka 15 % av invånarna riskabla alkoholvanor, alltså vanor som ökar risken för att skador ska uppstå, detta är två procentenheter mer än rikssnittet. Bland den vuxna befolkningen konsumerar (i volym mätt) män nästan dubbelt så mycket alkohol som kvinnor. Bland ungdomar är denna könsskillnad mindre. Kategorin unga vuxna (20-25 år) är de som står för den största konsumtionen av alkohol (CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning).

I Hässleholms kommun har vi fler alkoholkonsumenter i både årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet än regionsnittet. Detta gäller för båda könen. Antalet elever i Hässleholms kommun vars föräldrar bjuder på alkohol är fler i samtliga grupper än i regionen. Antalet elever i Hässleholms kommun vars föräldrar köper ut alkohol till dem är fler i samtliga grupper, utom pojkar årskurs 9, än i regionen (Folkhälsoenkät Barn och Unga 2012). Enligt Socialstyrelsen räknar man med att ungefär 3-4 elever i varje skolklass har någon nära anhörig som missbrukar alkohol, narkotika eller läkemedel. Barn till missbrukare löper i sin tur större risk än andra barn att utveckla eget missbruk och sociala beteendeproblem.

Åtgärder:

- Utbildningen Ansvarsfull Alkoholserving ska erbjudas de lokala krögarna en gång/år (socialförvaltningen).
- Regelbunden tillsyn av alla butiker som säljer folköl (socialförvaltningen).
- Kommunen ska uppmärksamma problemet med langning, främst vid s.k. risktillfällen. T.ex. genom kampanjen Tänk Om (socialförvaltningen).
- Krav på ANDT-policy för föreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet (fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen).
- Varannan Vatten ska vara en återkommande kampanj under särskilda evenemang i kommunen (socialförvaltningen).
- Kommunen ska föregå med gott exempel genom en restriktiv representationspolicy (kommunledningskontoret).
- Kommunen ska undersöka möjligheten/kostnaden för att vid inköp av nya tjänstebilar förse dessa med alkoholås (kommunledningskontoret).
- Kommunen ska arbeta enligt metoden SMADIT (Samverkan mot alkohol och droger i trafiken) (socialförvaltningen).
- Kommunen ska erbjuda stöd åt barn som lever i familjer med alkoholmissbruk (socialförvaltningen).

- Riktade kompetenshöjande insatser om ANDT vid behov till tjänstemän som möter barn och ungdomar (socialförvaltningen).

Narkotika

I Hässleholms kommun har vi nolltolerans mot narkotika.

Fakta:

Det finns ingen exakt statistik gällande antalet personer som aktivt missbrukar narkotika i Sverige. Vad man menar med ”narkotikamissbruk” kan också variera beroende på om man ser det ur ett skadeperspektiv eller ett juridiskt perspektiv. Det vanligast förekommande narkotikapreparatet i Sverige är cannabis och detta är också oftast det preparat som ungdomar testat första gången (om de testat narkotika). Nationellt sett går det inte att se någon generell ökning av narkotikaerfarenheten under senare år bland skolungdomar, däremot kan man se en attitydförändring till framför allt cannabis där uppfattningen om drogens skadlighet mildrats (CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning). Cannabisbruket är mer utbrett i Skåne än i riket, med undantag för storstadsregionerna. I Hässleholms kommun är det fler pojkar i årskurs 2 på gymnasiet som någon gång provat cannabis än sina motsvarigheter i regionen i snitt. Utöver detta visade den droganalys av avloppsvatten som gjordes i kommunen i december 2013 att vi hade höga halter av cannabis i jämförelse med andra kommuner som gjort samma prov (Folkhälsoenkät Barn och unga 2012, droganalys avloppsvatten 2013). Både tullverket och polismyndigheten uppskattar tillgången på cannabis i Skåne som mycket stor. Ett annat problem är sådana preparat som ännu inte narkotikaklassats men som har samma eller ofta värre egenskaper och skadeverkningar än klassad narkotika. Detta brukar kallas för ”nätdroger” eller ”designade droger”. Det är framförallt ungdomar som är benägna att testa denna typ av preparat, många gånger med livet som insats.

Åtgärder:

- Kommunen ska verka för minskad narkotikatillgång på krogen genom modellen ”Krogar mot knark” (socialförvaltningen).
- Krav på ANDT-policy för föreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet (fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen).
- Kommunen ska erbjuda stöd åt barn som lever i familjer med narkotikamissbruk (socialförvaltningen)
- Riktade kompetenshöjande insatser om ANDT vid behov till tjänstemän som möter barn och ungdomar (socialförvaltningen).
- Skolan ska ha handlingsplan för misstänkt/upptäckt missbruk av narkotika hos elev (barn- och utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen).

Dopning

I Hässleholms kommun ska alla träningsanläggningar vara dopningsfria.

Fakta:

Några säkerställda siffror gällande hur många som använder dopningsmedel i Sverige finns inte. Av de undersökningar som gjorts, visar resultatet att ca 1% av männen och mindre än 0,5% av kvinnorna har provat anabola androgena steroider, men man misstänker ett stort mörkertal. Folkhälsomyndighetens senaste undersökning från 2009 visar att män mellan 18 och 34 år är den vanligaste gruppen som använder dopningsmedel (Folkhälsomyndigheten). En lokal kartläggning gällande användning av dopningsmedel och kosttillskott på gym och träningsanläggningar gjordes i Hässleholms kommun våren 2014. Resultatet visade att 7 % av de tillfrågade någon gång använt någon form av dopningsmedel (<http://www.hassleholm.se/47873>). Man brukar dela in dopningsanvändarna i tre kategorier; idrottare, esteter (kroppsbyggare) och våldsverkare.

Åtgärder:

- Kommunen ska bedriva antidopningsarbete genom modellen Ren Träning. Samtliga kommunala gym ska föregå med gott exempel och vara diplomerade enligt modellen (socialförvaltningen, fritidsförvaltningen)
- Krav på ANDT-policy för föreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet (fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen).
- Riktade kompetenshöjande insatser om ANDT vid behov till tjänstemän som möter barn och ungdomar (socialförvaltningen)

Tobak

I Hässleholms kommun ska ingen under 18 år bruka tobak och alla barn ska ha rätt till en rökfri miljö.

Fakta:

Bruket av cigaretter och snus är starkt kopplat till socioekonomisk status. Cigaretterökning är den enskilt största ohälsoriskn i Sverige idag och dödar dagligen 32 människor samtidigt som 45 personer börjar röka varje dag (socialstyrelsen). Det finns ett starkt samband mellan tobak och andra droger. En större andel av de ungdomar som röker tenderar också att dricka sig berusade och de allra flesta som provar att röka cannabis röker även vanliga cigaretter. I Hässleholms kommun röker pojkar i årskurs 6, samt flickor i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet i högre utsträckning än i regionen. Pojkar i årskurs 9 samt både pojkar och flickor i årskurs 2 på gymnasiet i Hässleholms kommun snusar i högre utsträckning än i regionen (Folkhälsoenkät Barn och unga 2012). Två sätt att lockas in i ett tobaksbruk förutom genom vanliga cigaretter och snus är genom vattenpipa och e-cigarett. Både vattenpipa och e-cigarett upplevs av såväl ungdomar som vuxna vara både mindre skadligt och mindre beroendeframkallande än den traditionella tobaken vilket inte riktigt stämmer. När det gäller vattenpipa är röksessionen oftast längre än med en vanlig cigarett vilket innebär att man får i sig en större mängd rök totalt sett. Vattnet i pipan filtrerar dessutom endast bort cirka 5 % av de skadliga gifterna (www.drugsmart.com). E-cigarett är framtaget som ett rökavvänjningsverktyg men kan faktiskt tvärtom leda till att man blir nikotinberoende och börjar röka. Det finns e-cigarett både med och utan nikotin men även de som sägs vara nikotinfria har visat sig innehålla nikotin i vissa fall. Både vattenpipa och e-cigarett marknadsförs på ett sätt som ska locka unga användare,

bland annat genom tilltalande smaksättningar såsom bubbelgum och coca-cola
(<http://www.psychologistsagainsttobacco.org/WebControls/Upload/Dialogs/Download.aspx?ID=22024>)

Åtgärder:

- Regelbunden tillsyn av alla butiker som säljer tobak (miljökontoret).
- Regelbunden tillsyn av rökförbud på skolgårdar (miljökontoret)
- Följa upp och initiera insatser som stärker den tobaksfria skoltiden (barn- och utbildningsförvaltningen).
- Avdelningschefer ska följa upp och vidta de åtgärder som krävs för efterlevnad av beslutet om rökfri arbetstid (samtliga förvaltningar).
- Krav på ANDT-policy för föreningar som bedriver barn- och ungdomsverksamhet (fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen).
- Riktade kompetenshöjande insatser om ANDT vid behov till tjänstemän som möter barn och ungdomar (socialförvaltningen).
- Verka för fler rökfria miljöer. I ett första skede vid lekplatser, skatepark, och perronger (kommunledningskontoret, tekniska förvaltningen).
- Stimulera mötesplatser och universellt föräldrastöd för ökad kompetens kring ANDT (socialförvaltningen).
- Klienter, brukare och elever ska ges information om tobaksavvänjningsstöd (socialförvaltningen, omsorgsförvaltningen, arbetsmarknad- och kompetensutveckling).